

INGLIZ VA O‘ZBEK YANGILIK MEDIADISKURSIDA O‘ZLASHMA SO‘ZLARNING PRAGMATIK FUNKSIYALARI

Nurmatova Madinabonu Sirojiddin qizi

University of Business and Science universiteti Toshkent filiali Xorijiy til va adabiyot yo‘nalishi
magistranti Tel: +998 93-469-11-17

Annotatsiya: Mazkur maqolada ingliz va o‘zbek mediadiskursida o‘zlashma so‘zlarning pragmatik funksiyalari qiyosiy va diskursiv yondashuv asosida tahlil qilinadi. Tadqiqotda zamonaviy ommaviy axborot vositalari, internet nashrlari va raqamli media platformalarida uchraydigan o‘zlashma leksikaning kommunikativ vazifalari, auditoriyaga ta’sir mexanizmlari hamda diskursiv strategiyalari aniqlanadi.

Maqolada o‘zlashma so‘zlarning mediadiskursdagi qo‘llanilishi orqali ishonchlilik yaratish, modernlik imijini shakllantirish, prestij effekti hosil qilish, axborot ta’sirchanligini kuchaytirish va auditoriya ongiga bilvosita ta’sir ko‘rsatish kabi pragmatik funksiyalar ilmiy asosda ochib beriladi. Shuningdek, ingliz va o‘zbek mediatilida o‘zlashma so‘zlarning semantik moslashuvi, madaniy kontekstga integratsiyalashuvi va diskursiv ahamiyati qiyosiy tahlil orqali yoritiladi.

Kalit so‘zlar: mediadiskurs, o‘zlashma so‘zlar, pragmatik funksiyalar, kommunikativ strategiya, diskursiv tahlil, ingliz tili, o‘zbek tili, ommaviy axborot vositalari, til va madaniyat, globalizatsiya, media tili, til transformatsiyasi

Globalizatsiya jarayonlari, raqamli kommunikatsiya vositalarining rivojlanishi va axborot oqimining keskin tezlashuvi zamonaviy mediatilning shakllanishiga kuchli ta’sir ko‘rsatmoqda. Bugungi kunda ommaviy axborot vositalari nafaqat axborot yetkazish, balki jamoatchilik fikrini shakllantirish, ijtimoiy ongni boshqarish va madaniy qadriyatlarni transformatsiya qilish vositasiga aylangan. Ushbu jarayonda o‘zlashma so‘zlar mediadiskursning muhim tarkibiy qismi sifatida faol qo‘llanilmoqda.

Ingliz tili global kommunikatsiya tili sifatida dunyo mediatilida yetakchi o‘rin egallaganligi sababli, inglizcha o‘zlashmalar turli tillarga, jumladan, o‘zbek tiliga ham faol kirib kelmoqda. Bu jarayon nafaqat leksik boyish, balki tilning semantik, stilistik va pragmatik transformatsiyasiga ham olib kelmoqda. Mediadiskursda o‘zlashma so‘zlar faqat yangi tushunchalarni ifodalash vositasi bo‘lib qolmay, balki axborotning ta’sirchanligini oshirish, auditoriya e’tiborini jalb qilish va kommunikativ strategiyalarni amalga oshirish vositasiga aylanmoqda.

Mazkur maqolaning maqsadi — ingliz va o‘zbek mediadiskursida o‘zlashma so‘zlarning pragmatik funksiyalarini aniqlash, ularning kommunikativ va diskursiv rolini ilmiy asosda yoritish hamda qiyosiy tahlil asosida umumiy va farqli jihatlarni ko‘rsatishdan iborat.

Tadqiqotda kompleks metodik yondashuv qo‘llanildi. Jumladan:

Diskursiv tahlil metodi – mediamatnlarda o‘zlashma so‘zlarning diskursiv vazifalarini aniqlash uchun;

Pragmatik tahlil – o‘zlashma so‘zlarning auditoriyaga ta’siri va kommunikativ maqsadlarini ochib berish uchun;

Qiyosiy tahlil – ingliz va o‘zbek mediadiskursidagi o‘xshash va farqli pragmatik funksiyalarni aniqlash uchun;

Korpus tahlili – internet nashrlari, yangilik portallari va ijtimoiy tarmoqlar matnlari asosida empirik material yig‘ish uchun.

Zamonaviy tilshunoslikda mediadiskurs til, jamiyat va madaniyat o‘zaro aloqasini aks ettiruvchi murakkab kommunikativ tizim sifatida talqin qilinadi. Pragmatika esa til birliklarining kontekstda qanday maqsadda qo‘llanilishini o‘rganadi. Shu nuqtai nazardan, o‘zlashma so‘zlar mediadiskursda nafaqat nominativ birlik, balki kommunikativ strategiya elementi sifatida namoyon bo‘ladi.

O‘zlashma leksika orqali mediamatnlar: global axborot maydoniga integratsiyalashadi, zamonaviylik va innovatsionlik imijini yaratadi, auditoriyada ishonchlilik hissini kuchaytiradi, madaniy prestij hosil qiladi.

Tahlil natijalari ingliz va o‘zbek mediadiskursida o‘zlashma so‘zlar quyidagi asosiy pragmatik funksiyalarni bajarishini ko‘rsatdi:

1. Ishonchlilik yaratish funksiyasi

Inglizcha terminlar va xalqaro atamalar axborotga ilmiylik va professionallik tusini beradi:

“monitoring”, “trend”, “digital platform”, “online format”

Bu birliklar matnni rasmiy, zamonaviy va ishonchli ko‘rsatadi.

2. Modernlik va innovatsionlik imijini shakllantirish

O‘zlashma so‘zlar orqali media o‘zini zamonaviy global makon subyekti sifatida namoyon qiladi:

“startup”, “innovatsiya”, “smart texnologiya”, “IT-loyiha”

3. Prestij effekti

Xorijiy leksika auditoriyada ijtimoiy nufuz va intellektual ustunlik obrazini shakllantiradi.

4. Axborot ta’sirchanligini kuchaytirish

O‘zlashmalar matnga emotsional va ekspressiv ta’sir kuchini oshiradi.

5. Diskursiv boshqaruv funksiyasi

O‘zlashma so‘zlar orqali mediamatn auditoriya ongini yo‘naltiradi va ijtimoiy qarashlarni shakllantiradi.

Tadqiqot shuni ko‘rsatadiki, o‘zlashma so‘zlar ingliz va o‘zbek mediadiskursida: faqat leksik birlik emas, balki kommunikativ strategiya vositasi, diskursiv ta’sir mexanizmi, pragmatik boshqaruv instrumenti sifatida faol ishlatilmoqda.

Maqolada ingliz va o‘zbek mediadiskursida o‘zlashma so‘zlarning pragmatik funksiyalari kompleks tahlil qilindi. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, o‘zlashma leksika zamonaviy mediatilda faqat til boyish jarayoni emas, balki kommunikativ strategiya, diskursiv ta’sir va madaniy transformatsiya mexanizmi sifatida faol namoyon bo‘lmoqda.

Bu esa mediadiskursni o‘rganishda pragmatik va diskursiv yondashuvlarning muhimligini ilmiy asosda tasdiqlaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Fairclough, N. (1995). Media Discourse. London: Edward Arnold.
2. van Dijk, T. A. (2008). Discourse and Power. New York: Palgrave Macmillan.
3. Crystal, D. (2003). English as a Global Language. Cambridge: Cambridge University Press.
4. Yo'ldoshev, M. (2010). Diskurs va matn lingvistikasi. Toshkent: Fan.
5. Rahmatullayev, Sh. (2006). Hozirgi o'zbek adabiy tili. Toshkent: Universitet.
6. Mahmudov, N. (2012). Til va tafakkur. Toshkent: Fan.
7. G'ofurov, I. (2017). O'zbek tilida o'zlashma so'zlar muammosi. Toshkent: Fan.